

BOMBOSZ BARNABÁS

A vegyes választási rendszer kialakulása, és az első szabad választások

A rendszerváltás kori viták egyik fontos elemét a választási rendszer kialakítása képezte. Az új rendszer „megalkotásában” három fő tényező játszott szerepet: pillanatnyi politikai erőviszonyok; szakmai tudatosság; választási hagyományok. Ami az első tényezőt illeti, a Nemzeti Kerekasztal tárgyalófelei nem akarták, hogy a hatalom vagy az ellenzék túl kiszolgáltatott, netán túlzottan előnyös helyzetbe kerüljön a választások során. Az egyensúly létrehozását egy, viszonylag arányos választási rendszerben (a társadalompolitikai megoszlásának hű tükrözésében) látták. A szakmai tudatosság kapcsán abból indulhatunk ki, hogy a hazai szakértők és politikusok a csodaként emlegetett (nyugat)német választási rendszert vették alapul, kiemelve annak kétoldalú előnyét: biztosítja a kormányzati stabilitást úgy, hogy a rendszernek közben nincs nagy torzító hatása, azaz, nem okoz túl nagy aránytalanságot. Ebből adódik a vegyes választási rendszer bevezetése, illetve - ugyancsak német mintára - egyfajta kancellári demokrácia alapjainak lerakása Magyarországon. A választási hagyományok tekinthetők harmadik tényezőnek, ugyanis az egyéni kerületi, egymandátumos, többségi, illetve listás választásra egyaránt találunk példát a magyar választások történetében. Nem volt azonban egyetértés abban, hogy pontosan melyik hagyományos rendszert lenne célszerűbb bevezetni. Számos érv hangzott el az egyéni kerületek megtartása, illetve a teljesen listás szavazás bevezetése mellett is. A vita eredménye végül egy vegyes választási rendszer lett, amely egy kompromisszumos eredménynek tekinthető, mely többé-kevésbé kielégítette a különböző politikai erők (pártok) érdekeit. A kezdeti nehézségek mellett a kevésbé ismert választói magatartás is komolyan megnehezítette az alakuló választási rendszer eredményességével kapcsolatos elképzeléseket, előrejelzéseket (A választók nem szembesültek addig demokratikus keretek közötti tényleges választási lehetőséggel). E vegyes választási rendszer kialakulásának folyamata képezi előadásom tárgyát.